

Petra
Predoević
Zadković

Tragovi vremena

Novi stalni postav Pomorskog
i povijesnog muzeja Hrvatskoga primorja u Rijeci

AUTORICE KONCEPCIJE

Margita Cvjetinović Starac, Jasna Ujčić Grudenčić

AUTORICA POSTAVA Nikolina Jelavić Mitrović

©
Iz postava
Pomorskog
i povijesnog
muzeja
Hrvatskoga
primorja,
Rijeka, FOTO
Pomorski
i povijesni
muzej
Hrvatskog
primorja

Krajem siječnja 2016. godine otvoren je za javnost novouređeni dio stalnog postava Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja u Rijeci naziva *Tragovi vremena*. Postav je smješten na drugom katu muzeja, nekadašnje Guvernerove palače u Rijeci, a nastavlja se na također preuređeni arheološki postav koji čini prvu izložbenu cjelinu sadašnjeg novog stalnog postava. Podsjećamo, arheološki postav otvoren je još 2014. godine izložbom *Zavičajni memento*, a čine ga brojni arheološki nalazi od razdoblja prapovijesti do kasne antike. Otvorenje druge izložbene

cjeline *Tragovi vremena* konačni je rezultat postupnog preuređenja i osuvremenjivanja navedenog dijela stalnog postava muzeja, koji se zbog financijskih razloga provodi etapno. Arheološki postav, pomno osmišljen i dobro prilagođen izložbenom prostoru, uvodi posjetitelje u preostali dio novog stalnog postava, koji je jednako tako vizualno atraktivan sa zanimljivim izloščima i dodatnim multimedijским sadržajima i koji će, vjerujemo, ispuniti očekivanja posjetitelja, bilo da su posrijedi djeca i mladi, ljubitelji ili dobri poznavatelji povijesne i kulturne baštine.

Novi muzejski postav *Tragovi vremena* predstavljen je u tri tematske prostorije u kojima su izloženi mnogi artefakti i umjetnička djela iz razdoblja srednjega i novoga vijeka, od kojih nekih i po prvi put. U prvoj prostoriji izložena je arheološka građa ranosrednjovjekovne kulturne baštine Vinodola. Riječ je o građi prikupljenoj tijekom višegodišnjih arheoloških istraživanja koje je provodio muzej pod vodstvom kustosica i arheologinja Radmile Matejčić i Željke Cetinić te drugih muzejskih djelatnika, a na području starohrvatskih groblja u Velom Dolu kod Križišća, na Gorici kod sela Stranče (danas Semičevići), na groblju oko crkve sv. Marije u Triblju, na groblju na položaju Njivica kod Triblja te na groblju u Bribiru. Navedena starohrvatska groblja svjedoče o organizaciji i načinu života od vremena doseljavanja Hrvata na područje Hrvatskog primorja, odnosno Vinodola, materijalnoj kulturi, kulturnim dodirima i prožimanjima te razvoju duhovnih shvaćanja u vremenskom razdoblju od 8. do 11. stoljeća. U izložbenim vitrinama mogu se razgledati različiti grobni nalazi koji pripadaju tradiciji poganskih zagrobnih shvaćanja te kršćanskih pogrebnih običaja. Najstarije datirano razdoblje, od sredine 8. do prve polovice 9. stoljeća, predstavljeno je kroz nalaze uporabnih predmeta poput kresiva, noževa i britvi te tipološki raznolike kultne keramike. Navedenom razdoblju pripadaju i zanimljivi recipijenti od kosti i roga

neutvrđene namjere te iznimno rijedak nalaz ogrlice sastavljene od staklenih i srebrnih zrna. Kao osobito vrijedan nalaz u kategoriji oružja ističu se željezne ostruge s garniturom za kopčanje, dio konjaničke opreme karolinških obilježja. Mlađi arheološki slojevi predstavljeni su kroz različite nalaze nakita iz grobova obaju spolova, nerijetko i dječjih, poput naušnica, prstenja, privjesaka ili aplika, pretežno izrađenih od srebra, bronce i bakra, no nekih i posrebrjenih odnosno pozlaćenih te ukrašenih tehnikom filigrana i granulacije. Među ovim izlošcima ističu se nalazi naušnica, a osobito naušnica s jagodama. Osim kratkih i informativnih legendi te lenta vremena, postav je obogaćen interaktivnim instalacijama i multimedijским sadržajem. Na sredini prostorije postavljen je stol s ekranom na dodir, s multimedijским prikazom muškoga i ženskoga groba s grobnim priložima kakvi su izloženi u vitrinama a koji je moguće dodirrom kista poput arheologa postepeno otkriti. Instalacija pruža i dodatni sadržaj u obliku karte Hrvatskoga primorja s naznačenim starohrvatskim grobljima o kojima je moguće doznati još više dodatnih informacija. Uz interaktivnu instalaciju, zvučni efekti u prostoriji evociraju šumove šumskog krajolika i rijeke Dubračine, prirodnih osnova Vinodola.

Druga prostorija novotvorenog dijela postava uvodi nas u široko povijesno razdoblje od 1100. do 1740. godine. Uz

pomoć lente vremena iznesene su, u komparativnom prikazu, najznačajnije povijesne činjenice o hrvatskom i europskom prostoru toga razdoblja. Multimedijalni, interaktivni sadržaj u ovoj prostoriji čini info kiosk na kojemu je moguće pregledati i istražiti povijesne činjenice o trideset srednjovjekovnih gradova Hrvatskog primorja, koji su od 12. stoljeća nadalje jasni pokazatelji društvenog razvoja hrvatskoga prostora. Osim informacija povijesno-političkog karaktera aplikacija pruža i pretraživanje podataka o umjetničkoj i graditeljskoj baštini od razdoblja predromanike do baroka. Navedena stilska razdoblja predstavljena su i fotografijama arhitekture karakteristične tipologije i morfologije za pojedino razdoblje koje su vidljive na ekranima smještenim među izlošcima duž prostorije. Dio postava posvećen je i plemićkim obiteljima ovih prostora, među kojima je najznačajnija obitelj Frankopan. Također, u ovoj prostoriji dijelom je izložena i prezentirana heraldička građa iz heraldičke zbirke muzeja, među kojom se ističu grbovnice bogatog heraldičkog dekora koje su dodjeljivali habsburški vladari, poput grbovnice na pergameni obitelji Rožmanić iz 1628. godine. Osim heraldičke građe izložene su i druge povelje i listine iz fundusa muzeja te manji dio numizmatičke zbirke. Prije samog ulaska u treći, posljednji dio novotvorenog dijela postava moguće je razgledati različite

vrste srednjovjekovnog oružja. Zanimljivi izložak tog dijela postava je mač datiran u 13. stoljeće, slučajan nalaz otkriven početkom 20. stoljeća u blizini Majuna podno grada Grobnika. Iako su okolnosti pronalaska nepoznate, to je do danas jedini materijalni ostatak kojeg bi se moglo povezati s razdobljem legendarne Grobničke bitke iz 1242. godine, koja do sada nije potvrđena u povijesnim izvorima, već samo dugom narodnom predajom koja je ušla u povijesnu literaturu.

Posljednja prostorija novog dijela postava posvećena je razvoju pismenosti, duhovnosti i kulturi svakodnevnog življenja. Reprezentativni predmeti izloženi u ovoj prostoriji pripadaju muzejskoj zbirci namještaja, slikarstva, stakla i keramike. Različite su provenijencije, a nastali su pretežno u Hrvatskoj, Italiji, Njemačkoj i Austriji u razdoblju od 15. do 18. stoljeća. Među izloženim predmetima moguće je razgledati importirano, glazirano keramičko posuđe, uglavnom venecijanskog porijekla koje je služilo za pripremu, posluživanje i pohranu hrane. Ističu se i dva primjerka graviranih, renesansnih amatorija s figuralnim prikazom psa i poprsja muškarca u profilu. Riječ je o tanjurima pronađenim u Osoru na otoku Cresu, a proizvedenim na području Italije, vjerojatno na prostoru Veneta krajem 15. ili početkom 16. stoljeća, koji su se poklanjali prilikom zaruka i vjenčanja. Način opremanja

profanih interijera ilustrira niz izloženih osnovnih tipova namještaja – škrinja, stolac, kabinetni ormarić te kredenc od rezbarene hrastovine datiran u 17. stoljeće i ukrašen plavo-bijelom, glaziranom keramikom iz nizozemskog Delfta. Izloženi su i različiti ulomci pećnjaka iz Bakra, Trsata i Klane s prednjom dekorativnom pločom uobičajenih motiva za renesansnu umjetnost te oslikane drvene ploče koje su služile kao obloge ugradbenih ormara ili polica. Izloženi primjerci importiranih predmeta od stakla prikazuju oblike i načine ukrašavanja tipične za razdoblje 17. i 18. stoljeća. Među njima ističe se zdjela iz Murana, jednog od najznačajnijih svjetskih središta proizvodnje stakla, datirana u 18. stoljeće. U zanimljive izložke pripadaju i dvije oslikane ploče koje su vjerojatno služile kao vratnice ormara. Na njima su prikazane teme *Lov na lastavice* i *Prodaja ptica*. Smatra se da ih je oslikao nepoznati venecijanski slikar početkom 18. stoljeća prema popularnim grafičkim predlošcima Jana Van der Straeta (Giovannia Stradana) iz 16. stoljeća. Izložena slikarska i kiparska djela iz sakralne zbirke muzeja većinom potječu iz riječkih crkava i kapela. Među kiparskim radovima izložena je drvena gotička *Pietà* datirana u treću četvrtinu 15. stoljeća i pronađena u potkrovlju crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Rijeci dvadesetih godina 20. st. te gipsani reljef *Bogorodice*

s *Djetetom* izrađen, smatra se, prema mramornom originalu Antonia Rosselina Gamberellija u 16. stoljeću i nabavljen za jednu od riječkih kapela. Od slikarskih radova izloženi su prikazi svetaca iz 17. i 18. stoljeća, *Sv. Lucija* atribuirana Jacopu Palmi Mlađem, *Sv. Stjepan* atribuiran Matteu dei Pittochi, *Sv. Rok* atribuiran Giuliju Carpioniju i *Sv. Josip* atribuiran Gaspareu Dizianiju. Zanimljiv je i izloženi fragment prijenosnog drvenog oltara datiran u 14. stoljeće za kojega se ne zna kako i odakle je dospio u muzej. Uz skulpture i slike, u posljednjoj prostoriji izloženi su različiti liturgijski predmeti i drugi predmeti od metala, poput kovanog umivaonika i kalupa za hostije iz nekadašnje crkve sv. Roka i samostana benediktiniki u Rijeci. Posebnost među izloženim predmetima predstavlja i zavjetni Caravaca križ posvećen sv. Kajetanu iz 17. stoljeća koji se povezuje uz nedovoljno poznatog Riječanina, teatinca Kajetana Vičića autora religioznog epa *Jišaida* koji govori o životu Djevice Marije. Kao i u drugim prostorijama postava, i ovoj prostoriji nalaze se prateći multimedijalni sadržaji. Tako je moguće ispisati svoje ime na glagoljici ili virtualno odjenuti oklop viteza ili dvorsku haljinu.

U nastojanju za odmakom od tradicionalne prezentacije muzejske građe, unošenjem novih sadržaja u obliku interaktivnih instalacija i multimedijalnih simulacija novootvoreni muzejski postav *Tragovi vremena* zasigurno će riječkom muzeju osigurati živost te posjetitelje koji će se svakim dolaskom u muzej vraćati njegovom stalnom postavu. Vjerujemo i da će neki od izloženih predmeta i umjetničkih djela u novom postavu muzeja zaintrigirati i zaokupiti pažnju ne samo posjetitelja, već i stručnjaka te da će stalni postav ubrzo dobiti katalog s kvalitetnim i stručnim tekstovima koji će omogućiti širi uvid u izloženu građu. ×